

KURS 8 · ØKT 3

Hva sier loven?

10. trinn

40 av 60 min

Uten KI

Mål for økta: elevene kan forklare rettighetene innsyn, retting og sletting, vet hvordan man ber om dem, og kan vurdere om et svar er komplett.

Kort fortalt: elevene lærer tre rettigheter fra personvernloven: innsyn, retting og sletting. Så skriver de en innsynsbegjæring for Maja fra økt 1 til den oppdiktete Kvikk-appen, og vurderer svarbrevet appen sender. Elevene skal gå ut av timen med at de har rett til å få vite hva en app vet om dem, at det er gratis, og at et svar kan mangle ting de har krav på.

Før timen

rundt 10 min

- Skriv ut innsynsmalen, én per par: [innsynsmal.pdf](#) . Side 1 er malen, side 2 er svarbrevet fra Kvikk-appen med sjekkliste.
- Elevene trenger KI-loggen sin ([ki-logg.pdf](#) hvis noen trenger nytt ark).
- Les «Det du trenger å vite» under, og fasiten i fasiten for kurset (egen PDF på øktsiden).
- Åpne presentasjonen: [økt-3.html](#) . Trykk N for å se lærernotatene under lysbildet. PDF-en er reserve hvis nettleseren ikke virker.

Kvikk-appen, Maja og svarbrevet er oppdiktet. Elevene skriver på vegne av Maja, ikke på vegne av seg selv.

Det du trenger å vite

Tre rettigheter (Datatilsynet lister åtte, kurset bruker tre):

- **Innsyn:** du kan få vite hvilke opplysninger en virksomhet har om deg.
- **Retting:** du kan få feil rettet.
- **Sletting:** du kan få opplysninger fjernet, i noen tilfeller.

Slik ber du om innsyn: ta kontakt med virksomheten. Datatilsynet har et skjema. Virksomheten kan kreve at du viser hvem du er.

Hva du kan få vite: en kopi av opplysningene, hva de brukes til, hvem de er gitt til, hvor lenge de lagres, hvor de kommer fra, og om det tas automatiske avgjørelser om deg.

Fristen: virksomheten skal svare uten unødig opphold, og senest innen en måned. Det er gratis. Får du ikke svar, kan du klage til Datatilsynet.

Sletting har unntak, for eksempel når en lov krever at opplysningene oppbevares. Virksomheten skal da gi en skriftlig begrunnelse.

Svarbrevet fra Kvikk-appen gir kopi av opplysningene, formål og kilde. Det mangler tre ting: hvem opplysningene er gitt til, hvor lenge de lagres, og om det tas automatiske avgjørelser om Maja. Maja kan svare og be om disse tre. Får hun ikke svar, kan hun klage til Datatilsynet.

I kurs 8 kommer faktadelen før det praktiske, fordi kurset er på 10. trinn.

Slik går timen

Del	Lysbilde	Tid
Start: hva tror du?	1 og 2	3 til 5 min
Fakta: rettigheter, innsyn, frist, sletting	3 til 7	6 til 10 min
Praktisk: be om innsyn for Maja	8	14 til 18 min
Diskusjon	9	6 til 10 min
KI-logg	10	3 til 5 min

Lysbilde 11 er kilder, og trenger ikke vises i timen.

Start: hva tror du?

3 til 5 min **KJERNE**

Lysbilde 1 og 2. Ble KI-loggen fra økt 2 flyttet, gjør elevene den nå.

Ellers deler du ut en lapp til hver elev. **Si:** «Kan jeg kreve å få se alt en app vet om meg? Kan jeg kreve at den sletter det? Skriv det på lappen.» Lappen legges i konvolutten.

1. Fakta og info

6 til 10 min **KJERNE**

Lysbilde 3. Si: «Personvernloven gir deg rettigheter. Datatilsynet lister åtte. Vi ser på tre: innsyn, som betyr å få vite hva de har om deg. Retting, som betyr å få feil rettet. Og sletting, som betyr å få opplysninger fjernet, i noen tilfeller.»

Lysbilde 4. Si: «Du ber om innsyn ved å kontakte virksomheten. Datatilsynet har et skjema du kan bruke. Virksomheten kan be deg vise hvem du er, så ingen andre får dine opplysninger.»

Lysbilde 5. Si: «Dette har du rett til å få vite.» Les listen.

Lysbilde 6. Si: «De skal svare så fort de kan, og senest innen en måned. Det er gratis. Svarer de ikke, kan du klage til Datatilsynet.»

Lysbilde 7. Si: «Sletting har unntak, for eksempel når en lov sier at opplysningene skal oppbevares. Da skal virksomheten forklare skriftlig hvorfor.»

2. Praktisk

14 til 18 min **KJERNE**

Lysbilde 8. Elevene jobber i par. Del ut innsynsmalen.

Si først: «Dere skriver på vegne av Maja fra første økt, til den oppdiktede Kvikk-appen. Bruk bare Maja, ingen ekte navn eller kontaktopplysninger. Ikke snu arket før jeg sier fra.»

Trinn 1: skriv innsynsbegjæringen (6 til 8 min). Si: «Fyll ut malen. Skriv hva Maja ber om, hvilke opplysninger hun vil se, hvilken frist som gjelder, og hva hun gjør hvis hun ikke får svar.»

Trinn 2: vurder svaret (5 til 6 min). Si: «Snu arket. Dette er svaret fra Kvikk-appen. Sett kryss for det brevet faktisk gir. Skriv hva dere vil svare for å få resten.»

Trinn 3: sletting (3 til 4 min). Si: «Skriv én setning der Maja ber Kvikk-appen slette søkene hennes, og én setning om hva appen kan svare for å la være.»

Se etter, og spør:

- Par som skriver ekte navn eller kontaktopplysninger. Be dem bruke Maja.
- Par som tror at appen må slette alt. Spør: «Når kan en virksomhet si nei?» (Når en lov krever at opplysningene oppbevares.)
- Par som overser at brevet ikke sier noe om automatiske avgjørelser. Spør: «Gå gjennom listen fra lysbilde 5. Hva mangler?»

3. Diskusjon

6 til 10 min

Lysbilde 9. Still ett spørsmål om gangen. La elevene tenke alene i et halvt minutt, snakke med den som sitter ved siden av i ett minutt, og si det til hele klassen etterpå.

- **Kjernespørsmål:** «Hvorfor har loven disse rettighetene?» (Fordi virksomheter vet mye om oss, og vi ellers ikke kunne sjekket hva de gjør.)

- **Utdyping:** «Hva hjelper rettighetene hvis ingen bruker dem?» (Lite. Virksomheter merker det når folk spør.)
- **Utdyping:** «Hva hjelper det å få vite hvem opplysningene er gitt til?» (Da kan du spørre dem også, og se om noe er delt uten at du visste det.)
- **Utdyping:** «Hva hvis appen holder til i et annet land?» (Reglene gjelder også for apper fra andre land når de retter seg mot brukere i Norge, men det kan være vanskeligere å få dem gjennomført.)

4. Skrivning og refleksjon

3 til 5 min

KAN FLYTTES

Lysbilde 10. Elevene ser på lappen fra starten. Så skriver de i KI-loggen:

- Dagens spørsmål: «Hvilken rettighet er viktigst for deg, og hvorfor?»
- «Nå tenker jeg ...»
- «Jeg lurar på ...»

Har dere dårlig tid, flytter du denne delen til starten av neste kurs.

Misforståelser å følge med på

- At virksomheten alltid må slette.
- At man må betale for innsyn.
- At loven bare gjelder store firmaer.
- At rettighetene bare gjelder voksne.

Tilpasning

- **Kort tid:** hopp over trinn 3.
- **Mer tid:** paret bytter innsynsbegjæring med et annet par og leter etter det som mangler.

Kilder og kreditering

- Datatilsynet, «Den registrertes rettigheter» og «Innsyn» (lest 14. oktober 2026). Innsynssiden ble publisert 21. mai 2024 og sist endret 26. august 2024.
- Svarbrevet, Maja og Kvikk-appen er oppdiktet.